

รายชื่อวารสารทั้งหมด

พบวารสารทั้งหมด 1001 รายการ

*ท่านสามารถดูรายละเอียดของแต่ละวารสารได้โดยคลิกที่ชื่อของวารสาร

1906-2044

ISSN	E-ISSN	ชื่อไทย	ชื่ออังกฤษ	TCI กลุ่มที่	สาขา	เว็บไซต์	หมายเหตุ
1906-2044	-	วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ	<u>Institute of Culture and Arts Journal</u>	2	Social Sciences	www.tci-thaijo.org/index.php/jica	

วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
INSTITUTE OF CULTURE AND ARTS JOURNAL
SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

ปีที่ 20 ฉบับที่ 2 (40) มกราคม - มิถุนายน 2562

Vol.20 No.2 (40) January - June 2019

ISSN 1906-2044

เรื่องเล่าประวัติชีวิต : การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทยพวน

THE LIFE NARRATIVE : CULTURAL RESOURCE MANAGEMENT OF THAI-PUAN ETHNIC

สุรชัย ทูหมัด¹ / SURACHAI TUMAD

สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
INSTITUTE OF CULTURE AND ARTS, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY

พิทักษ์ สิริวงศ์² / PHITAK SIRIWONG

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร
FACULTY OF MANAGEMENT SCIENCE, SILPAKORN UNIVERSITY

Received: August 11, 2017

Revised: October 11, 2017

Accepted: October 31, 2017

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตชีวประวัติและจุดพลิกผันสู่การเป็นนักจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชน 2) ศึกษาแนวคิดและวิธีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของผู้นำชุมชน 3) ศึกษาปัญหา และอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยาการศึกษาอัตชีวประวัติและเรื่องเล่าประสบการณ์ชีวิต ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้นำชุมชนไทยพวน ตำบลหนองแสง อำเภอ ปากพลี จังหวัดนครนายก จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลรองเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก และการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน จำนวน 8 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสาร

ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักอายุ 58 ปี เป็นผู้นำชุมชนไทยพวนด้านการจัดการวัฒนธรรมชุมชน และเป็นคนที่มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีของชาติพันธุ์ไทยพวนเป็นอย่างดี เกิดในครอบครัวที่ฐานะไม่ดีเรียนจบประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 จึงตัดสินใจเข้าทำงานในกรุงเทพตั้งแต่อายุ 12 ปี ทำงานในโรงงานผลิตเบาะรถยนต์ และพัฒนาตนเองจนมาเป็นเจ้าของโรงงานผลิตหนังหุ้มเบาะรถยนต์แห่งหนึ่ง จุดพลิกผันในชีวิตที่สำคัญในการหันมาสนใจเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ การที่ถูกมองเป็นชนชั้นสองจากความเป็นชาติพันธุ์ ความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความไม่เจริญจากมุมมองของคนในท้องถิ่น เมื่อตนมีกิจการและฐานะมั่นคงแล้ว จึงตัดสินใจกลับมาเป็นผู้นำชุมชนในการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจนได้รับรางวัลมากมาย โดยผู้นำชุมชนมีกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ดังนี้ 1) ประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรมอย่างมีเป้าหมาย 2) จัดลำดับความสำคัญในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม 3) วางแผนการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความตระหนักและภาคภูมิใจในวัฒนธรรมชาติพันธุ์ให้กับคนในและคนนอกชุมชน และด้านการนำวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ 4) นำแผนมาปฏิบัติและประเมินผลเป็นระยะ ปัญหาหลักในการดำเนินงาน ได้แก่ เงินทุน และชุมชนมีส่วนร่วมน้อย ทำให้การพัฒนาล่าช้าและขาดความไม่ยั่งยืนในการดำเนินงาน แนวทางแก้ไข คือ ควรจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารทรัพยากรทางวัฒนธรรมของ

¹ นักวิชาการศึกษา สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² รองศาสตราจารย์ ดร. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุมชน โดยบรรจุเป็นแผนพัฒนาของท้องถิ่นเพื่อจัดสรรงบประมาณการดำเนินงาน ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง

คำสำคัญ : เรื่องเล่าประวัติชีวิต, การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม, ชชาติพันธุ์ไทยพวน

ABSTRACT

This research aims to study 1) life history and turning point of a community leader 2) concept of cultural management of community leader and 3) problem and obstacle of cultural management, The study was a qualitative research, which the autobiography was narrated by studying through life experience, using key informant was 1 and secondary informant was 8 from nakhonnayok province. Data were collected by in-depth interview, participant observation, and note-taking and documentary study.

The result showed that : the key informant are 58 years, was a leader of thai-puan community. His family is impoverished, he decided to works as labour of car-seat plant when 12 years old, after that he have been the owner of a car-seat plant. The turning point of his life was affront from people in downtown and government officer. When his family is stable, he decide to go back to hometown to develop community through cultural using, he have gotten a lot of developer award. The key informant have the process of cultural management : 1) Cultural resource evaluation 2) Priority of cultural development 3) System planning for conservation, inheritance and creativity, focus on awareness contribution toward local people and development economical value that based on local culture and 4) Plan evaluation. The key problem are finance costs and lack of participation of local people. The solutions of these problem are the committee establishment of community for management effectiveness.

Keyword : Life Narrative, Cultural Resource Managment, Thai-Puan Ethnic Group

บทนำ

ปัจจุบันมีโลกเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจใหม่ที่ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ใช้เป็นปัจจัยในการผลิตและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันให้กับประเทศ ซึ่งเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ที่เน้นให้เศรษฐกิจของประเทศขับเคลื่อนด้วยปัญญาองค์ความรู้ และปรับประเทศเป็นทุนนิยมที่ให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2560 : ออนไลน์) โดยสุวิทย์ เมษินทรีย์ (2560 : ออนไลน์) กล่าวว่า กระทรวงวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในเศรษฐกิจ 4.0 เป็นอย่างมาก เพราะหน้าที่ของกระทรวงวัฒนธรรม ไม่ใช่แค่งานอนุรักษ์ หรือต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมออกมาเป็นมูลค่า แต่ยังหมายรวมถึง

การพัฒนาคน สร้างวัฒนธรรม ค่านิยมในการใช้ชีวิตของคนให้เข้ากับเป้าหมายคนไทยในยุค 4.0 โดยวัฒนธรรมจะเป็นส่วนผสมที่บูรณาการให้เกิดการสร้างสรรคสินค้าและบริการตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) วัฒนธรรมจึงเปรียบเสมือนเป็นรากฐานสำคัญในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงประเทศไปสู่เศรษฐกิจดิจิทัลภายใต้แนวคิดไทยแลนด์ 4.0 เนื่องจากประเทศไทยมีทุนทางสังคมวัฒนธรรมสูง (วิโรจน์ พจนรัตน์, 2551 : 85)

เมื่อพิจารณาในมิติด้านวัฒนธรรม กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ และวัฒนธรรมของชาติก็มาจากการอยู่ร่วมกันของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มคนในชาติ ซึ่งหมายถึงการที่วัฒนธรรมของชาติจะสามารถดำรงอยู่ได้ก็คือ วัฒนธรรม

¹ Educational Officer Institute of Culture and Arts,Srinakharinwirot University

² Association Professor,Phd,The faculty of management science,Silpakorn University

ย่อยหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นของคนในชาติต้องนั้นดำรงอยู่ได้ โดยเฉพาะประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม อย่างประเทศไทย วัฒนธรรมนั้นมีประโยชน์ต่อสังคมในหลายมิติ เช่น สร้างความสมานฉันท์เป็นหนึ่งเดียวกันให้กับคนในชาติ อีกทั้งวัฒนธรรมยังเป็นวัตถุดิบอย่างดีที่สามารถนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2560 : ออนไลน์) นอกจากนี้ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2556 : 3-11) กล่าวว่า เมื่อทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว วัฒนธรรมเหล่านี้จะเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์และนวัตกรรมชุมชนตามแผนพัฒนาประเทศได้

ประเด็นต่อมา เมื่อเรากล่าวถึงการการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรม สิ่งที่สำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้นำในการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชนนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมท้องถิ่นเพราะเป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรมโดยตรง เพราะฉะนั้น การศึกษาแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพนั้น การศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในด้านการจัดการวัฒนธรรม จึงเป็นวิธีหนึ่งที่เราสามารถเข้าถึงองค์ความรู้และสามารถนำมาประยุกต์เป็นแนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมได้อย่างดียิ่ง เพราะเป็นความรู้ที่เกิดจากคติชนในท้องถิ่นและการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จจริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอัตชีวประวัติ และแนวคิดของผู้นำชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสงที่สามารถคิดค้นวิธีการจัดการและสร้างสรรค์ทรัพยากรทางวัฒนธรรมจากคติชนในท้องถิ่นจากภูมิปัญญาของตนจนประสบความสำเร็จ โดยผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่ที่ทำการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทั้งในองค์การภาครัฐระดับท้องถิ่น และภาคองค์กรประชาชนที่รัฐสนับสนุน เช่น สภาวัฒนธรรมตำบลหนองแสง กลุ่มเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหนองแสง โดยองค์การเหล่านี้สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนดำเนินงานด้านการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาอัตชีวประวัติและจุดพลิกผันสู่การเป็นนักจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนของผู้นำชุมชนไทยพวน
- 2) ศึกษาแนวคิดและวิธีการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของผู้นำชุมชนไทยพวน
- 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวน

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับวิธีการศึกษาเรื่องเล่าในสังคมศาสตร์

Hardy (1968 อ้างถึงใน นภภรณ์ ทะวานนท์, 2552 : 4) กล่าวว่า ลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ คือ การเล่าและฟังเรื่องราว โดยมนุษย์ใช้เรื่องเล่าเพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจคนและเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิต แอตคินสัน (Atkinson, 1998 : 1-10) เชื่อว่าหากเราต้องการรู้จักประสบการณ์และทัศนะของปัจเจกบุคคล หนทางที่ดีที่สุดคือการฟังเจ้าของเสียงนั้น ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องเล่าจึงควรที่จะฟังถ้อยคำจากเจ้าของเรื่องเอง ในแง่นี้เรื่องเล่าจึงเป็นผู้ตีความคนแรกผ่านการสร้างความจริงส่วนตัวและเรื่องเล่า ส่วนผู้ศึกษาคือผู้ที่เข้าไปเรียนรู้จากสิ่งที่ต้องการ ในขณะที่การศึกษาเชิงมานุษยวิทยาหรือชาติพันธุ์วิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสิ่งเล็กๆ ที่น่าสนใจในสังคมนั้นแบบองค์รวม โดยการศึกษาแบบเจาะลึกในเชิงประวัติชีวิต (life history) เป็นการศึกษาที่สำรวจเจาะลึกภูมิหลังของบุคคล รวมทั้งศึกษาถึงความคาดหวังของเขา และประสบการณ์ในชีวิตของเขาในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปตามพลวัตทางสังคม (แอตคินสัน 2531 : 6) นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตยังอธิบายปฏิกิริยา และการแก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตของผู้คน (งามพิศ สัตย์สงวน 2537 : 139)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การศึกษาเรื่องเล่าประวัติชีวิตนั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราว ในขณะที่ผู้วิจัยหรือผู้สัมภาษณ์เป็นผู้นำทางและกำกับการเล่าเรื่องในประเด็นที่ตนสนใจเท่านั้น ดังนั้น ในกระบวนการนี้อาจกล่าวได้ว่าทั้งสองคนเป็นผู้ร่วมกันสร้างเรื่องเล่าหรือบทประพันธ์ที่ทั้งคู่มีความพึงพอใจ และริสแมน (Riesman, 1993 : ออนไลน์) กล่าวว่า เมื่อเรื่องเล่าถูกถ่ายทอดไปสู่ผู้อ่าน

ผู้อ่านทุกคนก็นำประสบการณ์ของตนเข้ามาในการอ่าน โดยตีความและวิเคราะห์ตัวบทตามกรอบประสบการณ์ของตัวเอง จนท้ายที่สุดแล้วเราไม่สามารถบอกชี้ได้ว่าผู้ใดเป็นผู้ประพันธ์ตัวบทนั้นกันแน่

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

1.1 ความหมายของการจัดการทรัพยากร

วัฒนธรรมการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม หมายถึง กระบวนการหรือชุดของการกระทำกิจกรรมหรือ ปฏิบัติการ ที่ดำเนินการเกี่ยวกับโบราณสถาน แหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุที่เป็นวัฒนธรรมเชิงรูป และทรัพยากรวัฒนธรรมเชิงนาม ประเภทภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรม โดยมีความมุ่งหมายของวัฒนธรรมคือ การสร้างประโยชน์สุข (เดชาติ นิลวิเศษ และ มณีวรรณ ผิวนิม, 2558 : 892) ซึ่งต้องทำความเข้าใจก่อนว่าทรัพยากรวัฒนธรรมนั้นมีกี่ประเภท มีคุณค่าอย่างไร และเราจะจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเพื่ออะไร

1.2 ประเภทของทรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรวัฒนธรรมแบ่งเป็น 2 ประเภทหลัก (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2550) คือ ทรัพยากร วัฒนธรรมที่จับต้องได้ และ ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ 1) ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Resources) หมายถึง ซากสิ่งของ สิ่งก่อสร้าง วัตถุที่จับต้องได้และสัมผัสได้ด้วยมือ และมองเห็นด้วยสายตา รวมถึงพืช สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในฐานะต่างๆ เช่นเป็นอาหาร เป็นที่ ทำสิ่งของเครื่องใช้ พิธีกรรม ที่อยู่อาศัย และสถานที่ก่อตั้งชุมชน 2) ทรัพยากรวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Resources) หมายถึงการ ปฏิบัติ การแสดงออก การนำเสนอ ความรู้ ทักษะ รวมทั้งอุปกรณ์ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่เกี่ยวข้องซึ่งชุมชน กลุ่มชน และปัจเจกบุคคล ส่งผ่านหรือถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง รวมทั้งยังมีการผลิตซ้ำ และสร้างทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อตอบสนอง ต่อสภาพแวดล้อม การปะทะสังสรรค์กับธรรมชาติและ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของตนเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของตัวเองให้ยั่งยืน

1.3 การประเมินคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรมในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมการประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม

ที่ต้องการจะจัดการนั้นมีความสำคัญ เพื่อให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็น เพื่อใช้ในการวางแผนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่างๆ อาจมีคุณค่าแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจของแต่ละสังคม เกณฑ์การประเมินจึงต่างกันไปตามเป้าหมายในการประเมินและความสนใจของผู้ประเมิน ดังนั้น ผู้ประเมินจึงต้องอ้างอิงจากเกณฑ์การประเมินต่างๆ ที่ได้รับการยอมรับ เช่น อนุสัญญาว่าด้วย การคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ โดยยูเนสโก (2551) หรือ Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention by UNESCO (2008), เกณฑ์การประเมิน คุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม โดยวิฑูรย์ เหล็กวรุ้งเรือง (2552) และเกณฑ์การประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม ของวิลเลียม ดี. โลเป อ่างถึงใน สายันต์ ไพเราะญจิตร (2550 : 25-27) เป็นต้น ในทุกเกณฑ์ที่กล่าวมามุ่งเน้นการประเมินคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรม โดยพิจารณาประวัติ ความงดงาม รูปแบบ ลักษณะของศิลปะ ความหายาก ความเป็นของแท้ ความเป็นสัญลักษณ์ ความเป็นเอกลักษณ์ และประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก

1.4 เป้าหมายของการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม (ธนิช เลิศชาญฤทธิ, 2552 : 24) มีดังนี้ 1) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม สำหรับการวางแผน และการป้องกัน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินการอย่างอื่น 2) เพื่อปกป้องทรัพยากรวัฒนธรรมและทำให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสม แต่การอนุรักษ์และ สงวนรักษาเป็นเป้าหมายสำคัญรองลงมา เพื่อให้ทรัพยากรเสื่อมสภาพ หรือสูญหายก่อนเวลาอันควร 3) เพื่อให้ประชาชนหรือสาธารณชน นักวิจัย นักเรียนนักศึกษา สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากร วัฒนธรรมได้อย่างเท่าเทียม 4) เพื่อใช้ทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นแหล่งให้การศึกษาเกี่ยวกับอดีต และเพื่อให้ตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรวัฒนธรรม

1.5 ขั้นตอนการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ธนิช เลิศชาญฤทธิ (2552 : 25-26) กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1) การประเมินความสำคัญ หมายถึง การแปลความหมายความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมโดย ตั้งอยู่บนพื้นฐานการวิเคราะห์หลักฐานเกี่ยวกับทรัพยากรวัฒนธรรม และคุณค่าต่างๆ ของทรัพยากรวัฒนธรรม โดยการลงพื้นที่ร่วมสำรวจและทำการประเมินคุณค่าด้าน

ศิลปกรรมและด้านสถาปัตยกรรมของทรัพยากรวัฒนธรรม และศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง 2) การวางแผนการจัดการ เป็นการกำหนดแผนการปฏิบัติงานหรือ แผนการจัดการที่เหมาะสมในแผนการปฏิบัติงานควรจะมียุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรที่กำหนด เป็นระยะยาว และผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจัดการ 3) การกำหนดรายการการจัดการ คือ การจัดการตามข้อเสนอแนะ และลำดับความสำคัญของทรัพยากรวัฒนธรรมที่ประเมินไว้ในขั้นตอนแรก โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมในพื้นที่ การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม ทั้งนี้ จำเป็นต้องอาศัยความรู้ และทักษะของผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ

แนวคิดเกี่ยวกับคติชนสร้างสรรค์

คติชนสร้างสรรค์ เจตนา นาควัชระ (2546 : 104) กล่าวว่า คติชนสร้างสรรค์ หมายถึง ทฤษฎีที่มีจุดกำเนิดที่ผูกอยู่กับประสบการณ์เฉพาะหรือพื้นฐานวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง และเสนอว่าวงวิชาการควรสร้างทฤษฎีได้โดยไม่ต้องหยิบยืมมาจากแหล่งอื่น ควรมาจากภูมิปัญญาของเราเอง เจตนา นาควัชระ(2555 : 175) และ ศิริพร ณ กลาง(2559 : 120) กล่าวว่า ทฤษฎีคติชนสร้างสรรค์ในสังคมไทย คือ การอธิบายวิธีการสร้างสรรค์คติชนในบริบทใหม่ๆ และอธิบายวิถีคิดของคนในพื้นที่นั้นๆ ที่มีลักษณะเฉพาะจากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า คติชนสร้างสรรค์ หมายถึง การนำความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น มาตีความ ผิดซ้ำ ผสมผสาน และสร้างใหม่ เพื่อประยุกต์ใช้ตามวัตถุประสงค์ของท้องถิ่นนั้นๆ ตามบริบทของพื้นที่ และเวลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้กระบวนการตีความนิยม (Interpretivism) และการสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) ตามแนววิธีว่าด้วยเรื่องเล่าและชีวิต (Life and Narrative Approaches) ของ Denzin & Lincoln (2005 อ้างถึงใน จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต 2559 : 75) ที่กล่าวว่า วิธีวิทยาเรื่องเล่าและชีวิตเป็นค้นหากระบวนการความรู้ที่เป็นไปตามบริบทชีวิตจริงตามธรรมชาติ จากประสบการณ์ตรงของผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) คนใดคนหนึ่ง และผู้วิจัยมุ่งหมายในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องเล่า โดยผู้เล่าเป็นผู้มีประสบการณ์ตรง

กับเรื่องที่ได้รับการเล่าหรือถ่ายทอด (emic view) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบอันทิวประวัติ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant Observation) และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis)

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ประวัติชีวิตและจุดพลิกผันสู่การเป็นผู้นำชุมชนด้านการจัดการวัฒนธรรม 2) การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม 3) คติชนสร้างสรรค์การสร้างสรรค 4) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำด้านการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสง จังหวัดนครนายก จำนวน 1 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 8 คน

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ คือ เดือนมีนาคมและพฤษภาคม 2560

ผู้ให้ข้อมูลหลักและการเลือกตัวอย่างเชิงทฤษฎี ผู้วิจัยใช้แบบแผนการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมุ่งเน้นที่เจ้าของเรื่องเล่าตามแนววิธีประวัติชีวิตและเรื่องเล่า จำนวน 1 คน และผู้ให้ข้อมูลรอง จำนวน 8 คน ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้ชื่อเจ้าของเรื่องเล่าว่า “เอ็กซ์”

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยต้องมีความไวต่อทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) เพื่อช่วยในการเชื่อมโยงมโนทัศน์ และทำให้ทราบว่าผู้วิจัยยังต้องการข้อมูลได้อีก และสามารถเก็บข้อมูลได้จากที่ไหน ความไวต่อทฤษฎีจะต้องมีอยู่ในทุกขั้นตอนของการวิจัยไม่ว่าจะเป็นการเลือกตัวอย่างทางทฤษฎี (Theoretical Sampling) การสร้างมโนทัศน์เชิงทฤษฎี (Theoretical Coding) รวมทั้งการสร้างข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Glaser and Strauss, 1967 อ้างถึงใน ธีรวิมล วรณวิไชย, 2559 : 21) และหากพบมโนทัศน์ใหม่เกิดขึ้นก็จะกำหนดเป็นอีกมโนทัศน์ จนกระทั่งถึงจุดอิ่มตัว (Saturation) ทั้งในแง่ของข้อมูล มโนทัศน์ และทฤษฎี เพื่อหาข้อสรุปหรือคำอธิบายเชิงทฤษฎีของประเด็นที่ศึกษา ผู้วิจัยได้เตรียมตัวในส่วนของการรู้ด้วยการศึกษา

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยเตรียมแนวคำถามในการวิจัยที่สร้างจากกรอบแนวคิดและทฤษฎี โดยใช้คำถามปลายเปิดรวมไปถึงการสังเกตการดำเนินงานของผู้นำชุมชน และพูดคุยกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้ข้อมูลหลัก

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยและเก็บข้อมูล 3 วิธีการ คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อนำข้อมูลไปสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ 2) การสังเกตและจดบันทึก (Observation and Field-note) ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาข้อมูลด้วยการสังเกต โดยเลือกใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับน้ำเสียงและคำพูดประกอบการสังเกตท่าทางและมีการจดบันทึกในประเด็นสำคัญระหว่างการสัมภาษณ์ที่จำเป็นต่อการสร้างองค์ความรู้ในขอบเขตด้านเนื้อหาที่ทำการศึกษา โดยจัดการข้อมูลในรูปแบบแนวคิดและโครงสร้างต่างๆ และ 3) การศึกษาเอกสาร (Document Analysis) เป็นการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยจากหลายแหล่ง (Theoretical Triangulation)

จริยธรรมในการวิจัย เนื่องจากการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการมองถึงกระบวนการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมชุมชน ผู้วิจัยตระหนักถึงความอ่อนไหวและจริยธรรม เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลหลักบางท่านเป็นข้าราชการการเมืองที่อยู่ในชุมชน และอาจได้ผลกระทบจากการให้ข้อมูล ผู้วิจัยจึงไม่เปิดเผยรายนามของผู้ให้ข้อมูลบางส่วน (ประสพชัย พสุนนท์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์, 2556 : 610 - 628) และการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบการถามความเห็น มีการอภิปรายสอดแทรกการแสดงความคิดเห็น โดยหลีกเลี่ยงประเด็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์และการเมืองทั้งในและนอกชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

การจัดกระทำกับข้อมูลในการวิจัย เริ่มต้นด้วยการถอดเทปการบันทึกเสียงการสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ (Verbatim) และวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การจัดการข้อมูล มีขั้นตอน 4 ขั้น คือ 1) การเปิดรหัส (Open Coding) เป็นการนำข้อมูลมาแยกเป็นหมวดและหมวดย่อย 2) การหาแก่นของรหัส (Axial Coding) เป็นการกำหนดปรากฏการณ์หลักจากหมวดใดหมวดหนึ่งพร้อมกับการพิจารณาความสัมพันธ์ 3) การเลือกรหัส (Selective Coding) เป็นการจัดหมวดหมู่ต่างๆ และนำ

หมวดหมู่ที่ได้มาสร้างการอธิบายปรากฏการณ์สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้แนวทางของ Strauss and Corbin (1990 : 12-14)

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลโดยใช้การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี คือ การสัมภาษณ์ การสังเกต การจดบันทึก หรือใช้ข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบยืนยันกัน (Data Triangulation) (Denzin, 1970 อ้างถึงใน Yeasmin S. and Rahman K.F. (2012 : 157)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเรื่องราวจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาจากเรื่องเล่าในอดีตที่ผ่านมาของผู้นำชุมชน นำมาสู่เรื่องเล่าภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์นิยาม เพื่อทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของผู้ให้ข้อมูลหลัก ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้นามสมมติว่า “เอ็กซ์” ความน่าสนใจของเอ็กซ์อยู่ที่การเป็นเด็กที่ฐานะทางบ้านไม่ค่อยดี จึงเข้ามาหางานทำในกรุงเทพฯ ต่อผู้ทำงานหลากหลายจนมาเป็นเจ้าของกิจการทำหนังเบาะรถยนต์ส่งออก เมื่อประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและมีฐานะมั่นคงในระดับหนึ่งแล้ว เอ็กซ์ ก็กลับมาพัฒนาบ้านเกิดด้วยการสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้านวางแผนพัฒนาชุมชนในหลากหลายด้านโดยพึ่งพาตัวเองมากกว่าหน่วยงานภาครัฐ ด้วยความที่เอ็กซ์เป็นคนที่รักและภาคภูมิใจในความเป็นชาวไทยพวนของตน เอ็กซ์จึงมุ่งเน้นการพัฒนาไปที่วัฒนธรรมและศิลปะท้องถิ่น และเชื่อมโยงภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไปสู่การพัฒนาในมิติต่างๆ จนได้รับรางวัลผู้ใหญ่วัยรุ่นดีเด่นระดับประเทศจากผลงานการพัฒนาชุมชน อีกทั้งยังได้รับรางวัลพระราชทานหมู่บ้านดีเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง และรางวัลหมู่บ้านสารสนเทศต้นแบบของจังหวัดนครนายก จากการที่นำแนวคิดคิดค้นสร้างสรรค์มาใช้ในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน จนกลายเป็นนักจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชน ที่มีคนมาขอศึกษาดูงานในพื้นที่มากที่สุดแห่งหนึ่งของจังหวัดนครนายก เนื่องจากชุมชนของเอ็กซ์กำลังพัฒนาเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวต้นแบบของจังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยเสนอเรื่องเล่าของผู้ใหญ่เอ็กซ์เป็น 4 ประเด็น มีผลการวิจัย ดังนี้

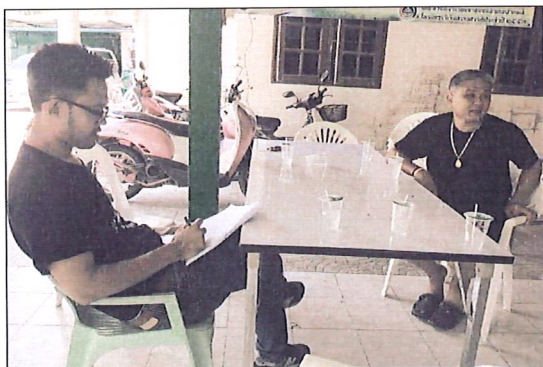
1. เรื่องเล่าอัตชีวประวัติผู้นำชุมชนไทยพวน และเส้นทางสู่การเป็นนักจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

1.1 อัตชีวประวัติ

ชีวิตในวัยเยาว์ ผู้ใหญ่เอ็กซ์เกิดในครอบครัวที่มีฐานะไม่ค่อยดี ครอบครัวประกอบอาชีพทำนา พอหมดฤดูทำนาก็ไม่มีอะไรทำ ด้วยฐานะที่ไม่ค่อยดีนักพอเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จึงตัดสินใจเข้าไปทำงานทำที่กรุงเทพมหานคร เพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าการทำงานอยู่ที่บ้าน โดยเข้ามาทำงานที่โรงงานทำเบาะรถยนต์แห่งหนึ่ง พอเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นเขาเก็บหอมรอบริบจนมีเงินมาลงทุนก่อตั้งโรงงานทำหนังเบาะรถยนต์ขนาดเล็กขึ้นมากับพี่สาว และทำให้คุณภาพชีวิตของเขาเริ่มดีขึ้นมาเป็นลำดับ พอเขาเริ่มมีเวลาว่างเขาเริ่มศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน โดยหวังว่าวันหนึ่งเขาจะกลับมาพัฒนาบ้านเกิดของเขาอย่างที่ตั้งใจไว้ตั้งแต่เด็ก เพื่อไม่ให้ใครมาดูหมิ่นความเป็นคนชาติพันธุ์ได้ เมื่อปี 2553 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชเดินทางมาเยี่ยมชุมชนเล็กๆ ของเขา ทำให้เขาและชาวบ้านรู้สึกทราบบ้างและรู้สึกว่าการองค์ท่านยังเห็นความสำคัญของความเป็นชาติพันธุ์ไทยพวน และเห็นควรอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ให้ลูกหลานได้เรียนรู้ต่อไป ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่สำคัญที่ทำให้เขาตั้งใจแน่วแน่ว่าจะกลับมาพัฒนาชุมชนบ้านเกิดของตนเองให้ได้ในเร็ววัน แต่ด้วยความไม่พร้อมในขณะนั้นเขาจึงช่วยได้ตามกำลังที่ทำได้ แต่เขาพยายามศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมด้วยตนเองมาตลอด เมื่อธุรกิจที่ทำประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เขาตัดสินใจกลับมาสมัครเป็นผู้นำบ้านและ

ได้รับเลือกตั้ง ทำให้ชีวิตเขาเข้าสู่การเป็นนักพัฒนาเต็มตัว ในระยะแรกเขาเริ่มพัฒนาชุมชนโดยใช้ทุนของตัวเอง ร่วมกับงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ จนชุมชนได้รับรางวัลหมู่บ้านดีเด่นด้านเศรษฐกิจพิเศษระดับประเทศ และตัวเองก็ได้รับรางวัลผู้ใหญ่บ้านดีเด่นระดับประเทศ เมื่อโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนเริ่มดีขึ้นพอสมควรแล้ว สิ่งหนึ่งที่เขายกมาทำคือโครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวไทยพวนบ้านหนองแสง เขาจึงเริ่มทำโครงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยพวนขึ้นมา เมื่อดำเนินงานมาได้ระยะหนึ่ง เขามีโอกาสเข้าร่วมสัมมนาที่จังหวัดนครนายกทำให้เขาได้พบกับผู้บริหารมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการร่วมมือกันดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่โดยเริ่มตั้งแต่ตั้งแต่สำรวจทรัพยากรทางวัฒนธรรม จัดกิจกรรมอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์ โดยที่เขาเป็นผู้วางแนวความคิดหลักร่วมกับชุมชน ส่วนมหาวิทยาลัยและภาครัฐเป็นเพียงพี่เลี้ยงคอยสนับสนุนองความรู้ตามที่ชุมชนต้องการ และงบประมาณในการดำเนินงานโครงการตั้งแต่ กิจกรรมประเพณีต่างๆ ของชุมชนไทยพวน จัดทำฐานข้อมูลวัฒนธรรมชุมชน โครงการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ชุมชน โดยนำประวัติศาสตร์คติความเชื่อของชาวไทยพวนบ้านหนองแสงมาสร้างสรรค์เป็นเรื่องเล่า และขยายไปสู่บริบทของการท่องเที่ยว

ปัจจุบัน ถึงเขามีธุรกิจโรงงานทำหนังหุ้มเบาะรถยนต์อยู่ที่กรุงเทพมหานคร แต่เขาจะใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่ที่ชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสง จังหวัดนครนายก เพื่อเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงหลักในการพัฒนาชุมชน ในแต่ละวันเขาจะตื่นแต่เช้า และตรวจดูกำหนดการอีกครั้งว่าวันนี้จะต้องทำงาน

ภาพที่ 1 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก
ที่มา : ผู้วิจัย

ภาพที่ 2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลรอง
ที่มา : ผู้วิจัย

หรือประสานงานอะไรบ้าง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านต้นแบบของจังหวัดนครนายก เขาจึงมีหน้าที่หลายอย่าง ได้แก่ เป็นวิทยากรให้กับกลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มทัศนศึกษา อีกทั้งปัจจุบันชุมชนของเขาเริ่มเปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เขาต้องสวมบทบาทเป็นมัคคุเทศน์ท้องถิ่น นำชมและอธิบายข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงยังเป็นคนขับรถของตนเองนำนักท่องเที่ยวเยี่ยมชมแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนอีกด้วย เมื่อรวมกับงานที่ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายที่เขามาร่วมพัฒนาชุมชนจากทุกภาคส่วนแล้ว ในเดือนหนึ่งเขาต้องปฏิบัติหน้าที่วิทยากร มัคคุเทศน์ และประสานงานกับเครือข่ายที่เข้ามาพัฒนาชุมชน ไม่ต่ำกว่าสิบวันต่อเดือน แม้เป็นงานที่ไม่ได้เงินแต่เขาก็มีความสุข และภาคภูมิใจในสิ่งที่เขาทำ

“แต่มีคนมาสนใจวัฒนธรรมเรา มาจับจ่ายใช้สอย ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจชุมชนได้บ้าง ชาวบ้านก็ภูมิใจ และเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของเรามากขึ้น เขา (เอ็กซ์) ก็มีความสุขแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลรอง, 2560)

1.2 จุดพลิกผันสู่การเป็นผู้นำชุมชนด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม

วัยรุ่นมักได้ยินคำพูดดูหมิ่นจากคนตัวเมือง และหน่วยงานราชการเวลาไปติดต่อธุระทางราชการ แม้แต่เด็กชาวไทยพวนที่เข้าไปเรียนโรงเรียนในตัวเมืองก็ถูกดูแคลนดังที่ เอ็กซ์ กล่าวไว้ว่า

“เวลาเด็กในหมู่บ้านเขาไปเรียนในเมือง นักเรียนในเมืองก็มาดูถูกว่าพวกเขาเป็นเด็กบ้านนอกตื่นเขาบ่มีความฮู้ ครูก็ให้ไปนั่งหลังห้อง ผมบอกกับตัวเองว่าสักวันหนึ่งผมจะทำให้เด็กหลังห้องไปนั่งหน้าห้องให้ได้” (เอ็กซ์, 2560)

ด้วยความยังไม่พร้อมในหลายอย่าง ทั้งด้านทุนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และการทำงานที่ยังไม่มั่นคง เอ็กซ์ จึงดำเนินการได้ไม่เต็มที่ และวางแผนไว้ว่าจะทำอย่างไรที่จะทำให้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เรามีเป็นที่ยอมรับ และสามารถที่จะต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้เมื่อทำงานมาได้สักพัก เอ็กซ์ มีโอกาสเดินทางไปประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย และประเทศอังกฤษ ทำให้เอ็กซ์มี

มุมมอง และได้เรียนรู้แนวคิดวิธีการจัดการเมือง และชุมชน พอกลับมาเขาจึงศึกษาการจัดการชุมชนด้วยตัวเองอย่างจริงจัง และตัดสินใจสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน ที่บ้านเกิด คือ หมู่ที่ 8 ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ซึ่งตำบลนี้เกือบทั้งหมดเป็นชาวไทยพวน โดยหวังเพียงจะเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนไทยพวนให้อยู่ดีมีสุข โดยใช้วัฒนธรรมท้องถิ่นของชาติพันธุ์เป็นเครื่องมือ

2. แนวทางการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนของผู้นำชุมชน

เอ็กซ์ เล่าว่า สำหรับตัวเขาแล้ว มองว่าวัฒนธรรมเป็นรูปแบบและแนวทางที่ชุมชนร่วมกันสร้างสรรค์ขึ้นมาตามความเชื่อตั้งแต่อดีต เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หรือเรียกว่าเป็นวิถีชีวิตของเรานั้นเอง สำหรับด้านการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้น สิ่งแรกก่อนที่เขาจะเริ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมชุมชน เขาคิดว่าไม่สามารถทำได้เพียงลำพัง เขาจึงได้หากภาคีเครือข่ายในการร่วมกันพัฒนาวัฒนธรรมชุมชนรวมถึงด้านการศึกษา และด้านการประกอบอาชีพการทำมาหากินของคนในชุมชนกับหน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัยในพื้นที่ เพื่อร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในการจัดการชุมชนขึ้นมา โดยยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งทรัพยากรหลักอย่างหนึ่งในการที่ชุมชนเห็นพ้องกันว่าเป็นหัวใจสำคัญและสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ คือ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม โดยเขาขอให้มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เข้ามาร่วมประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งด้านกายภาพ ได้แก่ โบราณสถาน วัด และในด้านศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ภูมิปัญญา คติชน ประเพณี ของชาวไทยพวนบ้านหนองแสง เพื่อนำมาลำดับความสำคัญและความเร่งด่วนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และวางแผนในการจัดการได้ เขาเล่าว่า ผลการประเมินในภาพรวมพบว่า ชุมชนไทยพวนหนองแสงมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมอยู่มาก จึงจัดทำแผนที่วัฒนธรรมชุมชนขึ้นมาเพื่อกำหนดพื้นที่ภูมิศาสตร์ด้านศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และประเพณีต่างๆ โดยเลือกศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และประเพณีที่กำลังจะสูญหายมาอนุรักษ์ฟื้นฟูก่อน โดยทำการจัดรวบรวมประวัติศาสตร์ชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสงรวมกลุ่มผู้นำชุมชน ในที่นี้คือผู้ใหญ่บ้านในตำบลหนองแสงจำนวน 9 หมู่บ้าน หลังจากนั้น จึงร่วมกันหาสถานที่เพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชาวไทยพวนบ้านหนองแสง

ให้แก่เยาวชน คนในชุมชน กลุ่มศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน เพื่อให้มีสถานที่เรียนรู้และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เขาเชื่อว่าเมื่อคนเราได้เรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน จะทำให้เราเข้าใจความหลากหลายและความเท่าเทียมทางวัฒนธรรม โดยสิ่งเหล่านี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมได้ กลุ่มของเขาได้รับการอนุเคราะห์อาคารหอสมุดชุมชนของวัดป่าศรีถาวรนิมิตที่ยังมีพื้นที่ว่างอยู่ และสถานที่ตั้งติดกับโรงเรียนในชุมชนถึงสองแห่ง จึงมีความเหมาะสมในการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชน

ขณะที่เริ่มดำเนินการชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสง มีการจัดตั้งธรรมนูญชุมชนขึ้นมา เขาจึงเป็นแกนนำร่วมกับกลุ่มผู้นำของแต่ละหมู่บ้านบรรจุเรื่อง การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมชุมชนให้เป็นหนึ่งในธรรมนูญที่สำคัญของชุมชนที่ต้องดำเนินการร่วมกัน เขาและกลุ่มผู้นำชุมชนมีการวางแผนในการดำเนินงาน โดยในระยะแรกมุ่งเน้นที่การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เข้ามาร่วมสืบสานศิลปวัฒนธรรมกันมากขึ้น ได้แก่ การจัดสอนลำพวน ภาษาพวน และเป่าแคนให้กับเยาวชน โดยได้รับการสนับสนุนผู้ฝึกสอนจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่นหรือที่ชาวบ้านเรียกว่าพ่อเพลง แม่เพลง โดยมหาวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรมโครงการ อีกทั้งยังจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนชื่อว่า “เถียวบ้านพวน” มีความหมายเป็นไทยว่า “เถียวบ้านพวน” ซึ่งชุมชนร่วมมือกันสร้างและพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบการจัดแสดงร่วมกับสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ และส่วนพัฒนากิจการเพื่อสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของชุมชน แก่เยาวชน ชาวบ้าน กลุ่มคนศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยว โดยเนื้อหาประวัติศาสตร์ในด้านประวัติศาสตร์เขาใช้การนำเสนอข้อมูลตั้งแต่บรรพบุรุษรุ่นแรกอพยพเข้ามาตั้งชุมชน และต่อสู่พัฒนาจนสร้างเป็นชุมชนที่ทางการไทยยอมรับได้ ชาวไทยพวนจึงตั้งเป็นศาลปู่ตา เรียกว่า “ศาลเจ้าพ่อกระเกต” เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไทยพวน และนำเสนอข้อมูลความเชื่อของชาวไทยพวนที่สอนเกี่ยวกับคุณธรรมในการดำเนินชีวิตผ่านศิลปวัฒนธรรม และประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ อีกทั้งยังประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐในการพัฒนาชุมชน

ด้านกายภาพ เช่น ปรับปรุงถนน จัดทำเส้นทางจักรยาน จัดทำป้ายบอกทางและสถานที่สำคัญของชุมชนสำหรับคนภายนอกที่สนใจเข้ามาเรียนรู้วัฒนธรรมของชาวไทยพวน บ้านหนองแสง และนักท่องเที่ยว เขากล่าวว่า จากการดำเนินงานดังกล่าว ทำให้ผู้คนในหมู่บ้านเริ่มรู้สึกภาคภูมิใจใน ชาติพันธุ์ และจำนวนผู้เข้าร่วมประเพณีต่างๆ ของชุมชนที่มีประจำทุกเดือน หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

จากที่กล่าวมาสามารถบอกเป็นนัยได้ว่าการดำเนินงานของชุมชนมาถูกทางแล้ว และชุมชนไทยพวนหนองแสง กำลังพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมชุมชน เพื่อเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวในอนาคตอันใกล้นี้ โดยปัจจุบันทางชุมชนมีการจัดโครงการนำร่องให้กับกลุ่มศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มเท่านั้น เขากล่าวว่า ในการทำงานพัฒนาชุมชนเป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่เต็มรูปแบบนั้น ยังคงต้องฟื้นฟู สืบสาน และสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมให้มากขึ้น โดยเฉพาะด้านกายภาพของสถานที่ท่องเที่ยว ได้แก่ วัดเก่าแก่ของชุมชนที่มีมากถึง 10 แห่ง หลายแห่งยังไม่มีความพร้อมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ในระยะสั้นจึงมุ่งเน้นที่การให้ความรู้ และปลูกฝังศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีและศิลปะการแสดงของชาวไทยพวน แก่เยาวชนในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประเพณีตามเทศกาลต่างๆ ถึงอย่างไร เขากับกลุ่มผู้นำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐได้เริ่มพัฒนาสถานที่ที่มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ วัดที่มีความพร้อม ได้แก่ วัดป่าศรีถาวรนิมิต วัดกลางโสภา ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลเจ้าพ่อกระเกตบรรพบุรุษของชาวไทยพวนบ้านหนองแสง ปรับภูมิทัศน์ทุ่งปอเทือง และแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน โดยจัดทำเป็นเส้นทางเรียนรู้ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมชุมชน กับ เส้นทางไหว้พระแก้ววัดในชุมชน ในระยะแรกนี้ ทางชุมชนยังไม่หวังถึงผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจชุมชน ส่วนแผนระยะกลางและแผนระยะยาว หรือแผนความยั่งยืนของชุมชนนั้น เขากล่าวว่า ตนและกลุ่มผู้นำชุมชนนั้นมองว่าเมื่อกลุ่มศึกษาดูงาน และกลุ่มนักท่องเที่ยวเริ่มมีมากขึ้น จะพัฒนาในด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน โดยพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อจำหน่าย โดยในจุดต่อรับจะทำเป็นจุดจำหน่ายสินค้าหรือของที่ระลึก ส่วนสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนนั้น จะให้นักท่องเที่ยวไปซื้อได้ ณ สถานที่ผลิตหรือบ้านของชาวบ้านที่ผลิตในชุมชน

ตามเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของหมู่บ้าน แต่ในส่วนนี้ก็ยังเป็นเพียงแค่ว่าความคิดแต่ยังไม่ได้ทำเป็นแผนและกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน

3. แนวคิดเกี่ยวกับคติชนสร้างสรรค์

ด้านคติชนสร้างสรรค์ เอ็กซ์ เล่าว่า ตนเองและกลุ่มผู้นำชุมชนไทยพวนพยายามใช้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชาวไทยพวนมาสร้างสรรค์ เพื่อให้เป็นที่น่าสนใจของคนในชุมชนและคนภายนอกที่สนใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม เห็นได้จากการที่เขานำประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ของชาวไทยพวนมาจัดให้มีกิจกรรมที่หลากหลายขึ้น การปรับเปลี่ยนเพลงลำพวนที่มีเนื้อหาเข้ากับยุคสมัยใช้ภาษาพวนสลับภาษาไทย เพื่อให้คนรุ่นใหม่และนักท่องเที่ยวเข้าใจ และประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจหรือนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมมีส่วนร่วมกับเทศกาล โดยเริ่มที่ฮีตสงกรานต์ หรือประเพณีสงกรานต์ของชาวไทยพวนที่มีเอกลักษณ์ และประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งหาได้ยากในภาคกลาง

“จริงๆ ลำพวนนี้เขาต้องร้องเป็นภาษาพวนนะ แต่ถ้าร้องเด็กรุ่นใหม่ก็ไม่เข้าใจ เลยต้องเป็นภาษาไทย แล้วค่อยผสมภาษาพวนเข้าไป ให้เด็กค่อยๆ ซึมซับไป การแสดงต่างๆ ก็ให้เด็กคิดเอาว่าอยากจะแสดงอะไรร้อง รำได้หมดคิดมาเลย”(เอ็กซ์, 2560)

เอ็กซ์นำประวัติศาสตร์ชุมชนมาสร้างสรรค์เป็นเรื่องราว เช่น เรื่องเล่าบรรพบุรุษไทยพวนรุ่นแรกที่อยู่พามาตั้งถิ่นฐานและพัฒนาพื้นที่แห่งนี้ให้เป็นพื้นที่ทำกิน และที่อยู่อาศัย ณ เมื่อประมาณสองร้อยปีที่แล้ว หลังท่านเสียชีวิตชาวบ้านเชื่อว่าท่านยังคงคอยปกป้องรักษาลูกหลานชาวไทยพวนทุกคนในหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงตั้งเป็นศาลบรรพบุรุษ

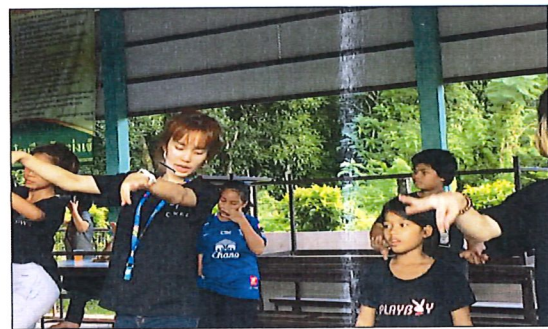

ภาพที่ 3 โรงเรียนในพื้นที่นำนักเรียนมาศึกษาเรียนรู้
ณ พิพิธภัณฑ์ชุมชน
ที่มา : สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

เรียกว่า ศาลเจ้าพ่อกระเกต และนำเสนอว่าถ้าใครมาขอพรจากท่าน จะทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน และบางวัดที่มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่หนึ่งปีจะนำออกมาให้ชาวบ้านกราบไหว้เพียงหนึ่งครั้งในงานประเพณีของหมู่บ้านเท่านั้น เนื่องจากชาวบ้านเชื่อว่าเป็นพระสมัยโบราณที่บรรพบุรุษนำติดมาตอนอพยพมาจากรัฐเชียงขวาง ประเทศลาว ตั้งแต่ในอดีต เขาก็เอามาประชาสัมพันธ์ให้คนที่สนใจภายนอกสามารถเข้าร่วมบุญประเพณีดังกล่าวของชาวไทยพวน

“เขาพยายามจะนำประวัติศาสตร์มาเล่าใหม่ให้น่าสนใจ อยากนำเสนอให้คนรุ่นใหม่ได้รู้ว่ามีบรรพบุรุษเขาเป็นมายังไง ต้องต่อสู้อะไรบ้าง และเขาก็ให้จังหวัดช่วยประชาสัมพันธ์งานประเพณีของเขา อยากให้คนนอกเข้ามาร่วมประเพณีด้วย แค่นี้ก็น่าที่จากเขื่อนท่าด่านก็ถึงหมู่บ้านเขาแล้ว” (เอ็กซ์, 2560)

นอกจากนี้ เขายังจัดทำแผนที่เส้นทางสัญจรเชื่อมจุดเรียนรู้วัฒนธรรมหรือวัดในชุมชนให้ผ่านจุดชมวิวถ่ายภาพ เช่น ทุ่งบ่อเทืองที่วิวโอบล้อมด้วยเทือกเขาใหญ่ และจุดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนของชาวบ้านในชุมชน เช่น กลุ่มผลิตข้าวไรส์เบอร์รี่ น้ำเบอร์รี่ กลุ่มทำขนม กลุ่มสานไม้ไผ่ กลุ่มทำไม้กวาด ความน่าสนใจอยู่ที่การนำอาหารพื้นบ้านของชาวไทยพวนมาปรับปรุงสูตรเพื่อให้คนทั่วไปรับประทานได้ เช่น ปลาตุ๋น หรือปราสาททอดของชาวไทยพวนชุบหมากมี และใบหมอยา สมุนไพรที่ชาวไทยพวนมักปลูกติดบ้านไว้ทานเหมือนเป็นยาบำรุงร่างกายและรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ถ้าใครสนใจอาหารพื้นบ้านที่นำมาประยุกต์ใหม่ต้องติดต่อให้เตรียมไว้ล่วงหน้า ทั้งหมดนี้คือสิ่งที่เขาพยายามจะ

ภาพที่ 4 นิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกำลังสอนนาฏศิลป์
แก่เยาวชน
ที่มา : สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อนุรักษ์ สีบสาน และสร้างสรรค์ ภูมิปัญญา และ ศิลปวัฒนธรรมไทยพวนบ้านหนองแสงให้คงอยู่ และสามารถ นำมา ต่อยอดเป็นสินค้า และบริการที่อยู่บนฐานวัฒนธรรม ชุมชน และสามารถส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้

4. ปัญหาในการจัดการจัดการทรัพยากรทาง วัฒนธรรมชุมชน

เอ็กซ์ เล่าว่า การดำเนินงานด้านวัฒนธรรมชุมชน ตอนนี กลุ่มชาวบ้านทั่วไปที่ไม่ใช่กลุ่มผู้นำชุมชนหรือก็พอ ทราบเรื่องการพัฒนาชุมชน แต่ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วม ไม่มากนัก เนื่องจากยังไม่ค่อยเข้าใจว่าทรัพยากรทางวัฒนธรรมนั้น เป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนอย่างไร บางคนคิดว่า น่าจะเหมือนโครงการต่างๆ ที่ภาครัฐเคยมาทำเป็นครั้งคราว เท่านั้น จึงยังไม่ค่อยสนใจเท่าที่ควร อีกทั้ง ชาวบ้านส่วนใหญ่ ยังต้องประกอบอาชีพ หรือกลุ่มที่ทำกรเกษตร ถ้าเรา ดำเนินงานกิจกรรมในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวชาวบ้านก็จะไม่ค่อยมา ร่วมกับเรา ซึ่งบางครั้งก็จะตรงกับกำหนดการของหน่วยงาน ภาครัฐที่จะเข้ามาดำเนินงานหรือจัดกิจกรรม ซึ่งถ้าแก้ปัญหา ตรงนี้ได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชน เพราะเป็นโครงการที่มี ประโยชน์มาก

อีกเรื่องที่สำคัญ คือ ในการดำเนินงานนั้น ในส่วน ของชุมชนจะใช้งบประมาณส่วนตัวของตนเอง และ หน่วยงานภาครัฐเข้ามาสนับสนุนในเรื่องของการจัดกิจกรรม โครงการ และการพัฒนาในด้านกายภาพ และยังไม่ มี โครงการที่ชุมชนดำเนินงานเองอย่างเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ และ รายได้ที่ได้มาจากกลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มศึกษาดูงานก็ยังไม่ ครอบคลุมค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตามแผนงานที่ตั้งใจไว้ ดังคำกล่าวของเขา ที่ว่า

“เรามีโครงการที่จะพัฒนาอีกเยอะ แต่เราเองไม่มี งบประมาณดำเนินงาน ยิ่งดีที่พัฒนาชุมชน และ มศว มาร่วมดำเนินโครงการให้ ทำให้เริ่มเห็นเป็นรูปเป็น ร่างชัดเจนขึ้น แต่ถ้าเราไม่มีการสนับสนุนโครงการ ตรงนี้ เราคงดำเนินงานให้สำเร็จได้ยาก” (เอ็กซ์, 2560)

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลักชื่อ “เอ็กซ์” อายุ 58 ปี เป็นคนที่ สนใจชื่นชอบ และภาคภูมิใจกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของ ชาติพันธุ์ชาวพวนของตนเองเป็นอย่างมาก เขาเกิดในครอบครัว ที่มีฐานะไม่ดี ประกอบอาชีพทำนาทั้งครอบครัว พอเรียนจบ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตอนอายุ 12 ปี จึงตัดสินใจเข้าไป ทำงานทำที่กรุงเทพมหานครเพื่อแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า การทำงานอยู่ที่บ้าน เขาทำงานในโรงงานทำเบาะรถยนต์ เพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ สอดคล้องกับ แนวคิดของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2552 : ออนไลน์) ทำการศึกษา เรื่อง การเคลื่อนย้ายแรงงาน ระหว่างพื้นที่อุตสาหกรรมและอาชีพ พบว่า การเคลื่อนย้าย พื้นที่ของแรงงานมีสาเหตุมาจากฐานะเศรษฐกิจของ ครอบครัว และการว่างงาน เนื่องจาก การแสวงหา งานนอกพื้นที่สามารถแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของแรงงานและ ครอบครัวได้ เมื่อเขาเข้ามาทำงานที่กรุงเทพฯเขาต่อสู้กับชีวิต จนเป็นเจ้าของธุรกิจโรงงานผลิตหนังหุ้มเบาะรถยนต์ ขนาดเล็กแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร เมื่ออาชีพการงานมั่นคง เขาจึงมุ่งมั่นกลับมาพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ตัวเองรัก และภาคภูมิใจมาตั้งแต่เด็กอย่างที่เขาฝันไว้ เขาได้รับเลือก ตั้งจากชุมชนให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน พัฒนาชุมชนจนหมู่บ้านและ

ตนเองได้รับรางวัลมากมาย จนกลายมาเป็นนักจัดการ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีคนมาศึกษาดูงานจำนวนมาก จากการศึกษา พบว่า ผู้นำชุมชนไทยพวนให้ความหมาย กับวัฒนธรรมว่า วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิตหรือแบบแผนการ ดำรงชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่ออยู่ร่วมกัน ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้อง กับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2551 : ออนไลน์) และเสถียร โกเศศ (2515:4) ที่กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมเป็นแบบอย่างการดำรงชีวิตของกลุ่มที่สร้างขึ้น โดยสมาชิกสามารถเรียนรู้ และถ่ายทอดด้วยการสั่งสอน ทั้งทางตรงและทางอ้อม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย นอกจากนี้ เขายังมีมุมมองในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมว่า ควรเน้นทั้งศิลปวัฒนธรรม เช่น ลำพวน ลำตัด ประเพณี ประจําหมู่บ้านที่เคยมี และอนุรักษ์สถานที่สำคัญของชุมชน เช่น วัดเก่าแก่ของชุมชนที่ในชุมชนที่มีอายุมากกว่าร้อยปีไปพร้อมๆ กัน มุมมองการจำแนกประเภทวัฒนธรรมของเขานั้น สอดคล้องกับการจำแนกประเภทวัฒนธรรมของ วิโรจน์ โรจนพจนรัตน์ (2551 : 86) ที่กล่าวว่า มรดกทางวัฒนธรรม จำแนกเป็นสองประเภท ได้แก่ 1) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับ ต้องได้ และ 2) มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้

ผู้ให้ข้อมูลหลักมีมุมมองว่า ชุมชนไทยพวนตำบล หนองแสงมีประวัติศาสตร์ของชุมชนที่น่าสนใจ และ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จึงเห็นว่า ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเหล่านี้สามารถนำมาสร้าง ประโยชน์ให้กับชุมชนได้ใน 2 มิติหลัก ได้แก่ 1) สามารถ นำมาสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ และ 2) พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริม เศรษฐกิจชุมชน ผู้ให้ ข้อมูลหลักจึงเป็น แกนนำ ในการประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรมด้านต่างๆ เพื่อจัดลำดับ ความสำคัญในการอนุรักษ์ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงสถานที่เรียนรู้ประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้แก่ วัด ต่างๆ ในชุมชนที่มีจำนวนมาก เพื่อนำมาสร้างสรรคให้เป็น รูปแบบแหล่งเรียนรู้ และเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในชุมชน ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ ชุมชนไปในตัว สอดคล้องกับแนวคิดของ ธนิช เลิศชาญฤทธ์ (2552 : 24-26) ที่กล่าวว่า การประเมินทรัพยากรทาง วัฒนธรรมต้องมีเป้าหมายในการประเมิน ซึ่งการอนุรักษ์ ปกป้อง และการใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมถือเป็นเป้าหมาย หลักอย่างหนึ่งในการประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรม เนื่องจาก มีความคุ้มค่าเมื่อนำผลการประเมินไปใช้ประโยชน์

เพราะวัฒนธรรมไม่ว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในทางใด ก็เป็นการอนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมไปในตัว และก่อให้เกิด คุณค่าด้านจิตใจของกลุ่มชนเจ้าของวัฒนธรรมนั้น จากการ สำรวจและประเมินทรัพยากรทางวัฒนธรรม ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้ นำข้อมูลประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์มา จัดตั้งพิพิธภัณฑ์ชุมชนชื่อว่า “เถี่ยวบ้านพวน” ขึ้น ณ วัดป่า ศรีถาวรนิมิตที่อยู่ภายในชุมชนเพื่อให้เยาวชน คนในชุมชน ผู้มาศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยว ได้เรียนรู้และเข้าใจ ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนบ้าน หนองแสง จังหวัดนครนายก โดยเฉพาะคนในชุมชนจะได้ ตระหนัก และเกิดความภาคภูมิใจว่าชาติพันธุ์ของตน เป็นหนึ่งในความหลากหลายในความเป็นชาติไทย ไม่ใช่คน ขายขอบตามแนวคิดแบบเดิม สอดคล้องกับแนวคิดของ รินนา ทากุดเรือ (2557 : 265-266) ที่ทำการวิจัยเรื่อง การสร้าง ความทรงจำผ่านเรื่องเล่า และมรดกในพิพิธภัณฑ์สงครามโลก ครั้งที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า พิพิธภัณฑ์เป็นเครื่องมือทาง วัฒนธรรมอย่างหนึ่ง สำหรับใช้ในการผลิต ความรู้ คุณค่า อุดมการณ์ และการแปลความหมายบางอย่างให้แก่สังคม โดยใช้ความรู้ทางประวัติศาสตร์และประสบการณ์ความ ทรงจำหรือเรื่องราวในอดีต ผ่านกระบวนการจัดแสดงของ พิพิธภัณฑ์ เพื่อเป็นเครื่องมือ ในที่นี้ หมายถึง การแสวงหา พื้นที่ทางสังคมเพื่อสร้างการยอมรับ ซึ่งพื้นที่พิพิธภัณฑ์นั้น ได้ดำเนินผ่านกระบวนการสร้าง “ความหมาย” และ “อัตลักษณ์” โดยการเลือกจัดวาง และจัดแสดงวัตถุหรือภาพ ตัวแทนต่างๆ กล่าวคือ พิพิธภัณฑ์เป็นพื้นที่หนึ่ง ที่มีอำนาจ ในการจัดสร้าง อารมณ์ การรับรู้ และค่านิยมต่างๆ ที่มี ผลต่อความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ในที่นี้ ได้แก่ ชาวบ้าน และ นักท่องเที่ยว โดยชาวบ้านเกิดความตระหนักและภาคภูมิใจ ในประวัติศาสตร์ของตน และนักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจ ในความเป็นหนึ่งในความหลากหลายของความเป็นไทย สิ่งเหล่านี้สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางวัฒนธรรมในสังคมได้

นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังเป็นแม่ข่ายในการจัด ประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ ประเพณีของชาวไทยพวนที่ หมุนเวียนกันไปทุกเดือน โดยเน้นที่การประชาสัมพันธ์ให้ ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ในแต่ละเดือน และชักชวนคนที่ ร้องเล่นรำพวนได้มาร่วมแสดงในงาน สำหรับกลุ่มเยาวชนจะเน้น ศิลปะการแสดงร่วมสมัยมีดนตรีสมัยใหม่ประกอบ เนื้อหา การแสดงสะท้อนถึงวิถีชีวิตชาวไทยพวนที่ผูกพันกับสายน้ำ การเกษตรกรรม และแสดงถึงความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ

ศาสนา และพระมหากษัตริย์ สอดคล้องกับการศึกษาของ วันดี สันติวุฒิมณี (2545 : 219-247) ทำการศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทใหญ่ ชายแดนไทย-พม่า : กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอ เวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษา พบว่า กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ไทใหญ่ในบริบทใหม่ในประเทศไทย มี 4 ประการ ดังนี้ ประการที่ 1 พยายามสืบสืบทอดภาษาและ วัฒนธรรมให้กับลูกหลาน ประการที่ 2 สร้างสำนึกชาติพันธุ์ ให้เกิดความภูมิใจในประวัติศาสตร์และวีรกรรมของ วีรบุรุษ ประการที่ 3 สร้างอัตลักษณ์ให้อิงกับอำนาจรัฐ และ ประการที่ 4 รื้อฟื้นประเพณีเก่าและประดิษฐ์ประเพณีใหม่ และอัตลักษณ์ เป็นสิ่งที่สิ้นไหลปรับเปลี่ยนได้ตาม บริบทสังคม ในกรณีของชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสง อาจกล่าว ได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลหลักมีการสืบสืบทอดภาษาและวัฒนธรรมไทย พวน ในขณะที่เดียวกันก็มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้เข้ากับ บริบทใหม่ทำให้เกิดอัตลักษณ์ใหม่ที่บูรณาการเข้ากับสังคม ไทยบนรากฐานประเพณีเดิม

ผู้ให้ข้อมูลหลักนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม แก่คนในชุมชนและคนภายนอก โดยการเปิดสถานที่สำคัญ ทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน และวัดดั้งเดิมของ ชาวไทยพวน ให้สามารถเข้ามาเยี่ยมชม และศึกษาเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมได้ สอดคล้องกับ แนวคิดของ ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง (2545 : ออนไลน์) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดเป็นประเภทหนึ่งของการท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยว ไปในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ พร้อมกับได้เรียนรู้เกี่ยวกับ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และผู้คนที่น่าสนใจในแหล่ง ท่องเที่ยวนั้นๆ โดยผู้ให้ข้อมูลหลักเชื่อมโยงและจัดลำดับ สถานที่เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนในรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม ด้วยการจัดเส้นทางท่องเที่ยวในแนวคิด “วันเดียวเที่ยวเก้าวัด” ของชุมชน และตามเส้นทางจะมีจุดแวะ ชมวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม จุดถ่ายรูป เช่น ทุ่งปอเทือง ที่โอบล้อมด้วยเทือกเขาใหญ่ วัดเก่าแก่ในชุมชน จำนวน 9 วัด และจุดจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชน เป็นต้น สอดคล้อง กับแนวคิดของ วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง สุจินณา พานิช และ ปัทมา จันทรวโรจน์ (ม.ป.ป. : 6 - 8) ที่กล่าวว่า การกำหนดเส้นทาง สำคัญ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเข้าชมจุดที่น่าสนใจตามแหล่ง ท่องเที่ยวต่างๆนั้น จะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงสถานที่ ท่องเที่ยวได้ง่าย สะดวก และปลอดภัย รวมทั้งยังได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินควบคู่กันไป

จากที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลหลักเป็น ผู้ที่มีมุมมองและสามารถพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการ ทรัพยากรทางวัฒนธรรมขึ้นมาด้วยตัวเอง (Self Technology) โดยผู้วิจัยสามารถสรุปกระบวนการจัดการ ทรัพยากรของผู้ให้ข้อมูลหลักได้ ดังนี้ 1) ประเมินทรัพยากร ทางวัฒนธรรม โดยแยกเป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และ จับต้องไม่ได้ ทั้งนี้ ต้องกำหนดเป้าหมายในการประเมิน ให้ชัดเจน 2) นำผลการประเมินมาจัดลำดับความสำคัญใน จัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม 3) วางแผนการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์หรือพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นใน 2 มิติ ได้แก่ มิติที่ 1 การสร้างความภาคภูมิใจ ให้กับชาวไทยพวนในชุมชน และสร้างความรู้ความเข้าใจกับ คนภายนอก โดยใช้ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าบรรพบุรุษ และ มิติที่ 2 เพิ่มมูลค่าด้านเศรษฐกิจ โดยนำเสนอในรูปแบบของ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) นำมาแผนมาปฏิบัติและ ประเมินผลเป็นระยะ

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน จากการศึกษา พบว่า

- 1) งบประมาณในการดำเนินงานยังไม่เพียงพอ เนื่องจากใช้งบประมาณส่วนตัวและงบประมาณโครงการ จากหน่วยงานภาครัฐบางส่วน ซึ่งไม่ครอบคลุมรายจ่ายใน การดำเนินงาน ทั้งนี้รวมถึงค่าใช้จ่ายในการพัฒนาสถานที่
- 2) ในภาพรวมชาวบ้านในชุมชนยังมีส่วนร่วมกับ กิจกรรมการพัฒนา น้อย เนื่องจากติดภารกิจในการทำมา หาเลี้ยงชีพ ซึ่งการที่ชุมชนยังเข้ามามีส่วนร่วมน้อยนั้น ทำให้ การพัฒนาชุมชนอาจไม่เป็นไปตามแผนการพัฒนา ที่ตั้งเป้าไว้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ชินรัตน์ สมสืบ (2539 : 20) และการศึกษาของ สุรัชย์ ทูหมัด และสันติธร ภูริภักดี (2560 : 458) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในกระบวนการ พัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้การพัฒนาประสบผลสำเร็จ อย่างแท้จริง เนื่องจากคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาทุกอย่าง การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎี

รัฐควรให้ความสำคัญกับชุมชนที่มีความสามารถ ในการจัดการตนเอง โดยกำหนดนโยบายและจัดสรร งบประมาณให้กับชุมชนที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการ ตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

2.1 ผู้นำชุมชนควรจัดทำฐานข้อมูลประวัติศาสตร์ ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม รวมถึงคู่มือการจัดการวัฒนธรรมของชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสง

2.2 ผู้นำชุมชนควรเสนอข้อมูลแก่วัฒนธรรมจังหวัดนครนายก เพื่อบรรจุลงฐานข้อมูลกระทรวงวัฒนธรรม

2.3 กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านหนองแสงควรประสานงานหน่วยงานภาครัฐและภาคการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดนครนายก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครนายก พัฒนาชุมชนจังหวัดนครนายก และมหาวิทยาลัยในพื้นที่เพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชน เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีศักยภาพสูง

2.4 กลุ่มผู้นำชุมชนควรมีการจัดทำแผนงานด้านการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมในระยะกลางและระยะยาว พร้อมตัวชี้วัดการดำเนินงานที่ชัดเจน โดยกำหนดให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2.5 กลุ่มผู้นำชุมชนควรเสนอขอจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานในนามสภาวัฒนธรรมตำบลหนองแสงจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.6 ผู้นำชุมชน และกลุ่มตัวแทนในหมู่บ้านควรประชาสัมพันธ์และอธิบายให้คนในชุมชนเข้าใจถึงความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่นและประโยชน์ที่ได้รับจากการอนุรักษ์ สืบสาน และสร้างสรรค์วัฒนธรรมของชุมชนในที่ประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 วิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการที่สะท้อนภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของตนตามแนวทางการคิดค้นสร้างสรรค์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.2 วิจัยข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชน

3.3 ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และการจัดการวัฒนธรรมชุมชนไทยพวนบ้านหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา วิเชียรประดิษฐ์ และคณะ. (2556). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเครียดจากการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลสังกัดมหาวิทยาลัยที่อยู่ในกำกับของรัฐ. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษา การประชุมวิชาการบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2. หน้า 582-593. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2560). ยุทธศาสตร์ นโยบาย และแผนแม่บทกระทรวงวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.m-culture.go.th/th/ewt_news.php?nid=1545&filename=index.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2537). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑาพรรณ ผดุงชีวิต. (2559). ศิลป์และศาสตร์ของการวิจัยเชิงคุณภาพทางการสื่อสารองค์การ : จากชนบทสู่นวัตกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เจตนา นาควิริยะ. (2546). แนวทางการสร้างทฤษฎีศิลปะจากแผ่นดินแม่ ในศิลปะสองทาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์คมบาง.
- _____. (2555). จากศาสตร์มาสู่ศิลป์ : จากอดีตมาสู่ปัจจุบัน ในทางสายกลางแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเพ่นบุ๊กส์.
- เฉลิมศักดิ์ เมฆสุข. (2552). การใช้เทคโนโลยีตัวตนในเพื่อความสำเร็จในการศึกษาของนักศึกษาเพศทางเลือก. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการภาครัฐและเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เดชชาติ นิลวิเศษ และมณีนีวรรณ ผิวนิม. (2558). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมเป็นแหล่งเรียนรู้ในวัดบวรนิเวศวิหาร. Veridian E-Journal, SU. 8(3) : 890-903.
- ชินรัตน์ สมสืบ. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ในชุดวิชาการพัฒนาชนบท. หน้า 20. นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.
- นภาพรณ หะวานนท์. (2552). วิธีการศึกษาเรื่องเล่า : จุดเปลี่ยนของการวิจัยทางสังคมศาสตร์. วารสารลุ่มน้ำโขง. 5(2) : 1-22.

- เบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงค์. (2553). ประเด็นจริยธรรมการวิจัยในคนทางสังคมศาสตร์. วารสารวิทยาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์. 31(2) : 292-296.
- ประสพชัย พสุนนท์ และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2556). ประสิทธิภาพและคุณภาพแห่งความสำเร็จในการดำเนินการสหกรณ์การเกษตร : การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีฐานราก. Veridian E-Journal, SU. 6(1) : 610-628.
- ภูสวัสดิ์ สุขเลี้ยง. (2545). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาหมู่บ้านห้วยโป่งผาลาด อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. สืบค้นเมื่อ 28 พฤษภาคม 2560, จาก <http://doi.nrct.go.th>
- ภันณณี แก้วสง่า. (2555). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวไทย. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี. 6(1) : 91-109.
- มาฆะ ชิตตะสังขะ. (2553). การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ ภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน. รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. ถ่ายเอกสาร.
- พิริยะ ผลพิรุฬห์. (2556). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับการพัฒนาประเทศไทย. วารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศาสตร์. 7(1) : 3-11.
- ยุวดี นิรัตน์ตระกูล. (2554). การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ : ต่อยอด เพิ่มคุณค่า หาจุดต่าง. สืบค้นเมื่อ 11 พฤษภาคม 2560, จาก http://www.etatjournal.com/upload/245/9_Creative_Tourism.pdf.
- ระวีวรรณ วรณวิไชย. (2559). การบริหารจัดการทางวัฒนธรรมกรณีศึกษางานศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดอุดรดิตถ์. วารสารกระแสวัฒนธรรม. 17(31) : 21.
- รินนา ทากุดเรือ. (2557). การสร้างความทรงจำผ่านเรื่องเล่าและมรดกในพิพิธภัณฑ์สงครามโลกครั้งที่ 2. เอกสารประมวลบทความประกอบการสัมมนาเครือข่ายบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง ครั้งที่ 14. หน้า 205-225. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วสันต์ สุทธาวาส และพิทักษ์ ศิริวงศ์. (2558). ความเป็นวัดกรทางการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาครัฐ : การศึกษาทฤษฎี ฐานราก. Veridian E-Journal, SU. 8(2) : 278,288.
- วิฑูรย์ เทลียวรุ่งเรือง สุจินณาพานิชกุล และปัทมาจันทร์วิโรจน์. (ม. ป. ป.). เส้นทางท่องเที่ยวสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์. หน้า 6-8. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิโรจน์ พจนรัตน์. (2551). บทบรรยาย“การจัดการวัฒนธรรมกับความเจริญของประเทศ”. วารสารเทคโนโลยีสุรนารี. 2(2) : 85-97.
- วันดี สันติวุฒิเมธี. (2545). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย-พม่า : กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่. 15(1) : 219-247.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2552). การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างอุตสาหกรรมและอาชีพ. สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2560, จาก <http://research.mol.go.th/2013/rsdat/prg/eachview.php?okey=KKGMQI1&prg=viewpop.php&Page=1>.
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2551). ความหมายวัฒนธรรม. สืบค้นเมื่อ 24 พฤษภาคม 2560, จาก <http://www.openbase.in.th/node/5954>.
- เสถียร โกเศศ. (2515). วัฒนธรรมเบื้องต้น. พระนคร : สำนักพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2560, <http://www.komchadluek.net/news/edu-health/236200>.
- สุรัชย์ ทูหมัด และสันติธร ภูริภักดี (2560). ปัจจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนกับประสิทธิผลด้านความยั่งยืน. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3. หน้า OBM 448-461. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม.

- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). วัฒนธรรมทางออกเศรษฐกิจสร้างสรรค์. สืบค้นเมื่อ 12 พฤษภาคม 2560, [http : //www.komchadluek.net/news/edu-health/236200](http://www.komchadluek.net/news/edu-health/236200).
- Atkinson,Robert. (1998). *Contexts and Use of Life Stories. The Life Story Interview*; USA : SAGE Publications Inc.
- Conle, Carola. (2000). Narrative Inquiry : Research tool and medium for professional development. *European Journal of Teacher Education*, 23(1) : 50-63.
- Corbin J. and Strauss A. (1990). Grounded Theory Research : Procedures,Canons and Evaluative Criteria. *Qualitative Sociology Journal*. 13(1) : 12-14.
- Elliot, Jane. (2005). *Using narrative in social research*. London : Sage.
- Riessman. C. K(1993). "Theoretical Contexts" Narrative Analysis. สืบค้นเมื่อ 10 พฤษภาคม 2560, from [http : //tpir 53. Blogspot. com/2010/11/blog-post_15. html](http://tpir53.blogspot.com/2010/11/blog-post_15.html).
- Yeasmin. S. and Rahman. K. F. (2012). Triangulation Research Method as the Tool of Social Science Research. *BUP Journal*. 1(1) : 154-161.